

SXEDIO-B.125

31.10.1988: Η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ (16ο μέρος) ΟΤΙ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΡΕΩΣ ΟΠΛΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΕΧΕΙΡΙΑΣ, ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΦΘΑΣΑΝ ΣΤΙΣ **40.000** ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΕΣ ΜΕ **150-200** ΑΡΜΑΤΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ **11.500** ΑΝΤΡΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΘΕΤΕ Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ

Στο **16ο** μέρος της Εκθεσης της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής των Ελλήνων για τον φάκελο της Κύπρου καταγγέλλεται η προσπάθεια της Τουρκίας για ενίσχυση των δυνάμεων της στο νησί στη διάρκεια της εκεχειρίας, που έφθασαν στις **40.000** και **150-200** άρματα μάχης σε σύγκριση με **11.500** άντρες της Εθνικής Φρουράς.

Γίνεται επίσης αναφορά στο παρασκήνιο της διάσκεψης της Γενεύης λίγο πριν από την έναρξη της δεύτερης φάσης της τουρκικής εισβολής.

Αναφέρεται στην έκθεση:

II

Κρίσιμη χρονική περίοδος μεταξύ ΑΤΤΙΛΑ I και II

Το χρονικό διάστημα από **22** Ιουλίου **74** μέχρι **14** Αυγούστου **74** (κατάπαυση πυρός- **2** φάσεις διάσκεψη Γενεύης- έναρξη στρατιωτικών επιχειρήσεων ΑΤΤΙΛΑ II) πρέπει να θεωρηθεί το πιο κρίσιμο για την εξέλιξη των γεγονότων.

1. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ)

1.1. Η Τουρκία εξακολουθούσε συστηματικά να διευρύνει το προγεφύρωμα της Κυρήνειας και να αποβιβάζει συνεχώς στρατεύματα και βαρύ οπλισμό, κατά παράβαση των όρων της συμφωνηθείσης

εκεχειρίας.

Για τις ενέργειες της Τουρκίας και τη μεταφορά σημαντικών στρατιωτικών δυνάμεων γράφει επί λέξει το κείμενο του ΓΕΕΘΑ (ενημέρωση της Επιτροπής μας στο ΥΕΘΑ την **3.11.87**) σελ **20**:

"ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΚΑΤΑΠΑΥΣΗ ΠΥΡΟΣ (**22 ΙΟΥΛΙΟΥ**) ΜΕΧΡΙ **13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 74**.

20. Εχθρικές ενέργειες

Η Τουρκία παραβίασε κατάφωρα τη συμφωνηθείσα κατάπαυση του πυρός στην προσπάθεια της να διευρύνει το κατεχόμενο έδαφος και από την επομένη **23** Ιουλίου, διευρύνει το Π/Γ προς Ανατολάς και Δυσμάς.

Παράλληλα στο διάστημα αυτό εκμεταλλευόμενη την κατάπαυση του πυρός, συμπληρώνει την αποβίβαση της **39ης** Μεραρχίας αποβιβάζει μέρος της **5ης** Ταξιαρχίας Αρμάτων. Επίσης αποβιβάζει ολόκληρη την **28η** Μεραρχία και τμήματα της **23ης** Ταξιαρχίας Χω/κής.

Συνολικά **40.000** περίπου άνδρες και **10-200** άρματα.

Μετά τις ενέργειες αυτές την **30** Ιουλίου είχε την περιοχή που φαίνεται στη διαφάνεια.

Παρόλο που στις **2** Αυγούστου συγκροτήθηκε η επιτροπή για τις επισημάνσεις επί του εδάφους της γραμμής καταπαύσεως του πυρός οι τούρκοι συνέχισαν τις ενέργειες, διευρύνσεως του προγεφυρώματος και τελικά δέχθηκαν σαν γραμμή καταπαύσεως του πυρός αυτήν που βρισκόταν τα αντιμαχόμενα μέρη στις **8** Αυγούστου".

1.2. Η Ελλάδα στο ίδιο χρονικό διάστημα καμία απολύτως αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων δεν έκανε στην Κύπρο.

Γράφει το ίδιο κείμενο (σελ. **21**):

"ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Από την κατάπαυση του πυρός της **22ας** Ιουλίου μέχρι και **13** Αυγούστου το ΓΕΕΦ ασχολήθηκε με την ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των μονάδων του.

Παράλληλα προσπάθησε να διατηρήσει τις κατεχόμενες θέσεις και να απαγορεύσει όσον ήταν δυνατό την επέκταση της κατεχόμενης από τον εχθρό περιοχής Κυρήνειας-Λευκωσίας. Στο ίδιο χρονικό διάστημα προωθήθηκαν από την Ελλάδα στην Κύπρο διάφορα εφόδια, υλικά και πυρομαχικά, με εμπορικά πλοία και σκάφη της Ολυμπιακής Αεροπορίας".

1.3. Επομένως στις **14** Αυγούστου **74** που άρχισαν οι επιχειρήσεις του ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ, ο συσχετισμός δυνάμεων στο νησί ήταν ο ακόλουθος:

Η ΤΟΥΡΚΙΑ είχε στην Κύπρο:

α. Τις δυνάμεις που προϋπήρχαν του ΑΤΤΙΛΑ **1**.

Αναφέρει η ενημέρωση του ΓΕΕΘΑ (σελ **5**):

" Η συνολική δύναμη του Τ/κ στρατού, σύμφωνα με εκτίμηση του ΓΕΕΦ, τον Ιούλιο του **1974**, κυμαινόταν από **11.000** μέχρι **13.500** άνδρες. Η δύναμη αυτή ήταν οργανωμένη σε **8** συντάγματα που διέθεταν συνολικά **27** τάγματα πεζικού

Πλέον αυτών υπήρχε και η ΤΟΥΔΥΚ, με δύναμη **1000** περίπου ανδρών σε σύνταγμα των **2** ταγμάτων πεζικού".

Από τις δυνάμεις αυτές ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΦΑΙΡΕΘΟΥΝ οι απώλειες που υπέστησαν στις επιχειρήσεις του ΑΤΤΙΛΑ Ι

β. Τις δυνάμεις που αποβίβασε την αυγή της **20ης** Ιουλίου (μέρος της **39ης** Μεραρχίας).

γ. Τις δυνάμεις που αποβίβασε στο διάστημα της εκχειρικής. Και που σύμφωνα με την αναφορά του ΓΕΕΘΑ (σελ. **20**) ήταν:

Συμπλήρωση της **39ης** Μεραρχίας και μέρος της **5ης** Μεραρχίας αρμάτων.

Επίσης ολόκληρη η **28η** Μεραρχία και τμήματα της **23ης** Ταξιαρχίας Χωρ/κης.

Συνολικά **40.000** περίπου άντρες και **160-200** άρματα.

ΕΛΛΑΔΑ

Οι ελληνοκυπριακές δυνάμεις στην 14 Αυγούστου 74 (αφού καμιά νέα μονάδα δεν προστέθηκε στη δύναμη τους (πλήν των ελαχίστων ανδρών που απέμειναν από την αποστολή των ΝΟΡΑΤΛΑΣ) ήταν μόνο οι δυνάμεις που προϋπήρχαν του ΑΤΤΙΛΑ Ι μείον τις απώλειες που υπέστησαν στη διάρκεια των εχθροπραξιών.

Όπως αναφέρει η ενημέρωση ΓΕΕΘΑ (σελ. 24 και 25).

" Συνολικά οι Ελληνικές και ελληνοκυπριακές δυνάμεις τον Ιούλιο του 1974 στην Κύπρο ήταν 11.500 άντρες περίπου".

Στις 6 Αυγούστου φθάνει στην Κύπρο και αναλαμβάνει αρχηγός ΓΕΕΦ ο αντιστράτηγος Καραγιάννης.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
(Μεταπολίτευση- Διάσκεψη Γενεύης- διπλωματική δραστηριότητα- στρατιωτικές συσκέψεις- Αποφάσεις).

2.1. Τις πρώτες πρωινές ώρες της 24.7.74 έχουμε την έλευση του κ. Καραμανλή από το Παρίσι και το σχηματισμό της ονομαζόμενης κυβέρνησης εθνικής ενότητας, η οποία και ορκίστηκε αμέσως ενώπιον του "Προέδρου" Φαίδωνα Γκιζίκη.

Τα γεγονότα της μεταπολίτευσης και της ορκωμοσίας της νεάς κυβέρνησης, επακολούθησε η πρώτη φάση της διάσκεψης της Γενεύης, στην οποία συμμετείχε η Ελλάδα με τον Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης και υπουργό Εξωτερικών Γεώργιο Μαύρο, η Τουρκία με τον Υπουργό της των Εξωτερικών Γκιουνές, καθώς και η Αγγλία με τον υπουργό Εξωτερικών Κάλλαχαν.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η πρώτη φάση της Διάσκεψης της Γενεύης διήρκεσε από τις 25 έως τις 30 Ιουλίου 1974 εν συνεχεία διέκοψε τις εργασίες της, για να τις επαναλάβει στις 8 Αυγούστου του ιδίου έτους με τη συμμετοχή πλέον και των εκπροσώπων των

δύο κοινοτήτων Κληρίδη και Ντενκτάς.

Η διάσκεψη της Γενεύης αποφασίστηκε ύστερα από πρόταση της βρετανικής κυβέρνησης με βάση την υπ' αριθμό **353/74** απόφαση του Σ.Α. του ΟΗΕ, τις **22.7.74** και σ' αυτή από ελληνικής πλευράς ανταποκρίθηκε ο Α.Ν. Πέτρος Αραπάκης.

Η πρώτη διάσκεψη της Γενεύης, στην οποία μετείχαν αντιπροσωπείες των τριών εγγυητριών δυνάμεων της Κυπριακής Δημοκρατίας συγκαλέστηκε σύμφωνα με την παράγραφο **5** του εκτελεστικού μέρους της απόφασης **353** του Συμβουλίου ασφαλείας του ΟΗΕ που ψηφίστηκε στις **20 Ιουλίου 1974**.

Η απόφαση αυτή, ως γνωστό καλούσε τις τρεις Εγγυήτριες δυνάμεις να προβούν άμεσα σε διαπραγματεύσεις για την ειρήνευση της περιοχής και την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης στην Κύπρο.

Για το σκοπό αυτό: Καλούσε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να σεβαστούν την κυριαρχία, ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου, καλούσε τα αντιμαχόμενα μέρη όπως προβούν σε κατάπαυση του πυρός, αξίωνε τον άμεσο τερματισμό κάθε ξένης στρατιωτικής επέμβασης στην Κυπριακή Δημοκρατία και την άμεση αποχώρηση από το έδαφος της όλων των ξένων στρατευμάτων που βρίσκονταν παράνομα στην Κύπρο.

Το κυρίαρχο πάντως σ' αυτή τη διάσκεψη ήταν κατοχύρωση της εκχειρίδας της **22ας** Ιουλίου σαν πρώτο μέτρο και η προστασία της Κύπρου από τουρκικές στρατιωτικές ενέργειες που παραβίαζαν την εκχειρία αυτή. Βέβαια μέσα στους στόχους της διάσκεψης ήταν να προλάβει την επέκταση της τουρκικής στρατιωτικής κατοχής και να πεισθούν τα ενδιαφερόμενα μέρη να συνεννοηθούν μέσα από τη διπλωματική οδό για την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο και τη λύση του συνταγματικού και γενικά του πολιτικού προβλήματος της Κύπρου.

Ετσι η πρώτη φάση της Διάσκεψης της Γενεύης είχε ως αποτέλεσμα να συμφωνήσουν οι υπουργοί

Εξωτερικών των τριών εγγυητριών δυνάμεων:

α) όπως απόσχουν από κάθε επιθετική ενέργεια, σεβόμενοι τη γραμμή αντιπαράθεσης ως είχε στις **10** μ.μ. της **30ης** Ιουλίου (και η οποία σημειώνουμε ότι ήταν διαφορετική από τη γραμμή που υπήρχε όταν συμφωνήθηκε η κατάπαυση του πυρός στις **22** Ιουλίου, διευρυμένη, λόγω παραβιάσεων από τα τουρκικά στρατεύματα.

β) σε μια σειρά μέτρων που απέβλεπαν στην εκτόνωση της έντασης όπως: Τη δημιουργία "ζώνης ασφαλείας" στην επίμετρο του υπό τουρκική κατοχή θύλακα, ακριβώς καθορισμός του εύρους της οποίας ανατέθηκε στη δεύτερη διάσκεψη.

γ) στην εκκένωση των τουρκοκυπριακών θυλάκων από τις ελληνικές και ελληνοκυπριακές δυνάμεις που τους είχαν καταλάβει και την ανάθεση της προστασίας τους στην ειρηνευτική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών.

δ) στην ανάθεση στην τελευταία της ασφάλειας και αστυνόμευσης των λεγομένων "μικτών χωριών" της νήσου, και

ε) στην ανταλλαγή και απελευθέρωση όσων στρατιωτικών ή πολιτών κρατούνταν λόγω των εχθροπραξιών των ημερών εκείνων, κάτω από την επίβλεψη του διεθνούς Ερυθρού Σταυρού.

Ορίστηκε εξάλλου να αρχίσει νέος γύρος συνομιλιών στις **8** Αυγούστου με σκοπό την εξασφάλιση της ειρήνευσης στην περιοχή και την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης στην Κύπρο.

Στη διάρκεια της δεύτερης φάσης της Διάσκεψης της Γενεύης υποβλήθηκαν οι γνωστές τελεσιγραφικές προτάσεις Ντενκτάς και Γκιουνές που σήμαιναν στην ουσία διαμελισμό της Κύπρου. Το σχέδιο Ντενκτάς έκανε λόγο για διζωνική Ομοσπονδία δύο κρατών, ενώ το σχέδιο Γκιουνές πρόβλεπε σύστημα δυο ελληνοκυπριακών και έξι τουρκοκυπριακών "καντονίων.

Εκτός από την περιοχή που κατείχαν τότε τα τουρκικά στρατεύματα, με το σχέδιο Γκιουνές, η Τουρκία θα επεξέτεινε τη στρατιωτική και

διοικητική της παρουσία στην Καρπασία, τη Λάρνακα, την Πάφο, την Πόλη και τη Λεύκα. Και στα δυο σχέδια η γεωγραφική περιοχή που θα συγκροτούσε την τουρκοκυπριακή "αυτόνομη ζώνη" ανέρχονταν στο **34%** του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Αποδείχθηκε με λίγα λόγια ότι οι τούρκοι προσήλθαν στην διάσκεψη της Γενεύης έχοντας υπόψη τους τελεσίδικο σχέδιο, με αντικειμενικό σκοπό να αποπροσανατολίσουν την ελληνική αντιπροσωπεία και την ελληνική και ελληνικοκυπριακή πλευρά. Οι πραγματικοί όμως λόγοι, όπως φαίνονταν εκείνες τις μέρες, αλλά όπως αποδείχθηκε και από τα μετέπειτα γεγονότα, ήταν να τους δοθεί ο χρόνος να αποβιβάσουν στην Κύπρο νέες δυνάμεις και να πετύχουν τα σχέδια τους με τον Αττίλα από **14** έως **16** Αυγούστου.

2.2. Διπλωματική δραστηριότητα της ελληνικής κυβέρνησης.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της επιστολής του κ.Κ. Καραμανλή προς την Επιτροπή μας και τα αναφερόμενα λεπτομερώς σ'αυτή όπως παρατίθενται στο Τμήμα I του παρόντος) οι εκτιμήσεις της κυβέρνησης ήταν ότι εφόσον (κατά την κρίση της) ήταν αν όχι αδύνατος, τουλάχιστον λίαν επικίνδυνος η αποστολή στρατιωτικών ενισχύσεων στην Κύπρο, το βάρος των προσπαθειών της έπρεπε να κατευθυνθεί σε διπλωματικούς χειρισμούς του θέματος.

Η εκτίμηση αυτή περί της δυνατότητας χειρισμών μόνο στο διπλωματικό πεδίο προκύπτει από το σύνολο του περιεχομένου της επιστολής του πρωθυπουργού κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, αλλά κύρια διαφαίνεται από τη διατύπωση της παραγρ. **2** της σελ. **6**. Λόγω της σποϋδαιότητας την επαναλαμβάνουμε και πάλι στο παρόν σημείο επί λέξει:

"Όταν η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας ανέλαβε την εξουσία στις **24** Ιουλίου, βρέθηκε προ των εξής δεσμευτικών τετελεσμένων γεγονότων:

Της εισβολής των τούρκων στην Κύπρο, της

αποφάσεως του Συμβουλίου Ασφαλείας, της συμφωνίας περί καταπαύσεως του πυρός και της συμμετοχής της Ελλάδος στη διάσκεψη της Γενεύης".

Και συνεχίζει ο Κων/νος Καραμανλής στην παρ.5:

"Κάτω από τις συνθήκες αυτές η Κυβέρνηση δεν είχε παρά να ακολουθήσει το δρόμο του διπλωματικού αγώνα, για να περισώσει ό,τι θα ήτο δυνατόν να περισώσει.

Με βάση την εκτίμηση αυτή η Κυβέρνηση προέβη στους διπλωματικούς χειρισμούς (Διάσκεψη Γενεύης-επαφή με ΗΠΑ- Αγγλία- ΕΣΣΔ- ΝΑΤΟ)".